

دیپلمات‌های ایرانی

نمی‌توانیم بی تفاوت باشیم

هیئت سازمان ملل به ریاست گروندبرگ که به کشورمان سفر کرده با حاجی، مشاور ارشد وزیر در امور ویژه سیاسی ملاقات کرد. در این مذاکره طرفین آخرین تحولات منطقه و به‌ویژه یمن را مورد بحث و بررسی قرار داده و ابراز امیدواری کردند پیشرفت‌های حاصل شده در حل و فصل سیاسی یمن به نتایج نهایی برسد. حاجی مشاور ارشد وزیر در امور ویژه سیاسی با اشاره به نسل‌کشی مردم غزه توسط رژیم صهیونیستی تأکید کرد: نمی‌توان از مردم و دولت‌های منطقه انتظار داشت نسبت به این جنایات بی تفاوت باشند؛ علاوه بر آن آمریکا نمی‌تواند از ما و کشورهای منطقه بخواهد خوشبختی‌شان را بشنیم در حالی که از رژیم صهیونیستی حمایت تسلیحاتی نموده و کشتار مردم غزه را مدیریت می‌کند. گروندبرگ نیز در این مذاکرات توضیحات مفصلی پیرامون نقشه راه سازمان ملل به‌منظور برقراری صلح در یمن ارائه نمود.

اتهام مجدد وزیر خارجه انگلیس علیه ایران

وزیر امور خارجه انگلیس هم‌زمان با سومین دور حملات این کشور علیه یمن به اتهام‌های گوناگون علیه ایران پرداخت و گفت که لندن، تهران را برای عملکرد نیروهای مقاومت در منطقه مسئول می‌داند. دیوید کامرون، وزیر امور خارجه انگلیس در گفت‌وگو با روزنامه ساندی تایمز با اتهام‌های گوناگون علیه ایران گفت که «بریتانیا باید صریح‌ترین پیام ممکن را مبنی بر این به ایران بفرستد که کاری که آنها از طریق نیابت‌های خود انجام می‌دهند، غیرقابل قبول است.» وی در ادامه به دیدار اخیر خود با حسین امیرعبداللّه‌یان، وزیر امور خارجه ایران در حاشیه مجمع جهانی اقتصاد در داووس اشاره کرد و مدعی شد: «من گفت‌وگو صریحی با وزیر امور خارجه ایران داشتم و تأکید کردم که این گروه‌ها، نیروهای نیابتی شما هستند و نمی‌توانید مسئولیت خود را در قبال آنها سلب کنید. البته شما می‌توانید ادعا کنید که آنها مقداری استقلال دارند اما شما آنها را ایجاد کردید، از آنها حمایت کردید، پشتیبانی مالی کردید، به آنها اسلحه دادید و در نهایت به خاطر آنچه انجام می‌دهند، پاسخگو خواهید بود.» وی همچنین درباره برخی تلاش‌ها در اروپا برای تروریستی اعلام کردن سپاه پاسداران ایران، درخواست‌ها برای انجام این کار از سوی لندن را رد کرد و گفت: «پلیس و سرویس‌های اطلاعاتی درخواستی برای انجام این کار ندارند. اگر چه روابط [با ایران] می‌تواند نامیدکننده باشد، دست کم با روابط دیپلماتیک ممکن است بتوانیم پیامی بسیار مستقیم به ایرانی‌ها برسایم.»

حملات به یمن نقض فاحش حقوق بین‌الملل

سخن‌گویی وزارت امور خارجه کشورمان، حملات هوایی و موشکی آمریکا و انگلیس به شهرها و مناطق مختلفی در یمن را به شدت محکوم کرد. ناصر کنعانی این حملات را نقض مکرر حاکمیت و تمامیت ارضی یمن و نقض فاحش حقوق بین‌الملل توسط آمریکا و انگلیس دانست و افزود: تداوم اینگونه اقدامات خودسرانه، یک ماجراجویی آشکار و تهدیدی نگران‌کننده برای صلح و امنیت بین‌المللی است. ماجراجویی‌های نظامی آمریکا و انگلیس در حمله نظامی به کشورهای منطقه ادامه سیاست و رویکرد اشتباه این دو کشور در استفاده از رویکرد نظامی گری برای پیشبرد اهداف نامشروع آنان در منطقه بوده و تعارض کامل آشکاری با ادعاهای مکرر واشنگتن و لندن دارد که می‌گویند خواستار گسترش جنگ و درگیری در منطقه نیستند.

مشاورالممالک بر اثر ابتلا به سینه‌پهلو، در ۲۰ مرداد ۱۳۱۹، در هفتادوشش سالگی درگذشت.

عبدالحسین مسعودانصاری تنها پسر بازممانده از شش فرزند علی‌قلی خان بود که در سال ۱۲۷۵ ش در تهران متولد شد. در ۱۳ سالگی وارد مدرسه علوم سیاسی شد. سال بعد برای ادامه تحصیل در روسیه به اسدخان بهادر کارمند سفارت ایران در روسیه معرفی شد و اسدخان او را به سرهنگ هیمن که در آپارتمان مدرسه امپراطوری حقوق تدریس و زندگی می‌کرد، سپرد. وی تحصیلات متوسطه را در این مدرسه نظامی که ویژه پسران افسران عالی‌رتبه بود، به اتمام رساند و سپس در وزارت امور خارجه به سمت منشی مخصوص ریاست کابینه و مترجمی روسی و فرانسه مشغول به کار شد. چندی بعد تحصیلات عالی را در مسکو در دانشگاه لومانوسف گذراند. وی سال‌ها سفیر ایران در شوروی، هند و افغانستان بود و سرانجام در سال ۱۳۱۹ در تهران درگذشت.

فرزند دیگر میرزاسعود، محمدعلی از اعضای عالی‌رتبه وزارت امور خارجه بود. وی در دوره قاجار مقام سفارت را عهده‌دار بود، سپس در سن ۴۲ سالگی هنگام تولد آخرین فرزندش که به نام وی خوانده شد، در سال ۱۲۹۴ ش از دنیا رفت و نام و منصب و ثروت خویش را به او سپرد. محمدعلی ابتدا در دبستان ثروت و سپس از دبیرستان ایرانشهر دیپلم، از دانشکده حقوق پاریس، لیسانس گرفت. وی در سال ۱۳۱۹ در استخدام وزارت خارجه، مشاغل هم‌چون دبیر دوم، دبیر اول، رایزن، وزیر مختاری و سفارت را در ایتالیا، یوگسلاوی و بلژیک به عهده گرفت و مدتی نماینده ایران در دفتر سازمان ملل در ژنو و عضو هیئت نمایندگی ایران در نشست‌های مختلف سازمان ملل و معاون سیاسی و پارلمانی وزارتخانه و ریاست کمیته نظارت بر حسن اجرای جشن‌های ۲۵۰۰ ساله بود. در بهمن ۱۳۴۲ که لایحه کاپیتولاسیون به مجلس سنا ارائه گردید، وظیفه دفاع از این لایحه در مجلس سنا برعهده محمدعلی مسعودانصاری، معاون وقت وزیر خارجه گذارده شد. اما وی که حاضر نبود خود را بدنام سازد، استعفا داد و احمد میرفندرسکی جانشین او گردید. وی پس از انقلاب در لندن مقیم شد و سرانجام در ۲۴ دسامبر ۱۹۷۹ در سن ۶۴ سالگی به علت سکت قلبی درگذشت. احمدعلی مسعودانصاری، پسر محمدعلی از مهمترین شخصیت‌های این خاندان از لحاظ ارتباط تنگاتنگ با دربار بود که به واسطه مادرش که دختر خاله فرح بود به دربار راه یافت و در زمره نزدیکان خاندان پهلوی قرار گرفت و تا سال‌های پس از انقلاب نیز همراه آنان بود اما بالاگرفتن اختلافات از آنان جدا شده و در دهه هشتاد به ایران بازگشت و به افشاری علیه خاندان پهلوی پرداخت. خاندان انصاری یکی از خاندان‌های دیوانسالار دوران قاجار و پهلوی بودند که در مدارج بالای دولتی خدمت کردند. اهمیت این خاندان‌ها در حفظ و انتقال تجربیات حکمرانی و تکیه بر سابقه امور بود که می‌توانست مانع بسیاری از خطاها و اشتباهات افراد کم‌تجربه شود. اعضای این خاندان که از کودکی با بزرگان مملکتی در ارتباط بودند از ریز و بزم امور اطلاع داشتند و به همین واسطه نیز در مذاکرات دیپلماتیک از اشراف و اعتمادبه‌نفس کافی برخوردار می‌شدند و به‌خوبی از عهده وظایف محوله برمی‌آمدند. استمرار حضور افراد در سیاست خارجی نیز بر دامنه و عمق روابط شخصی آنان در میان رجال دول خارجی افزوده و قابلیت چانه‌زنی و فعالیت آنان را افزایش می‌داد. در دوره پهلوی تغییر سلطنت خللی در دیوانسالاری دوره قاجاری به وجود نیامد ولی با وقوع انقلاب اسلامی گسست جدی در دیوانسالاری پدید آمد که خطاها و کم‌تجربگی‌های سال‌های نخست پیروری انقلاب اسلامی از جمله نتایج آن بود.

جاری در تهران منافات دارد، مانع حضور هیئت ایرانی در کنفرانس شد.

مشاورالممالک پس از ماموریت ناکام پاریس چند ماهی سفیر ایران در عثمانی شد. در اوایل کودتای سوم اسفند سیدضیاء و رضاخان با سمت سفیر کبیر و نماینده فوق‌العاده ایران به کشور جدیدالتأسیس شوروی رفت و مذاکرات خود را برای انعقاد یک قرارداد آغاز نموده و سرانجام قرارداد ۱۹۲۱ تنظیم و به ایران فرستاده شد و مجلس چهارم آن را به تصویب رسانید. به موجب این قرارداد دولت شوروی بانک استقراری را به ایران بخشید. مشاورالممالک تا سال ۱۳۰۵ سفیر کبیر ایران در شوروی بود. در واپسین ماه‌های اقامت مشاورالممالک در مسکو، در ۹ آبان ۱۳۰۴، مجلس شورای ملی خاندان قاجار را از سلطنت خلع کرد و رضاخان پهلوی را به ریاست موقت مملکت انتخاب نمود. پس از استقرار رضاشاه بر اریکه قدرت، مهمترین مسئله‌ای که حکومت وی در زمینه روابط خارجی با آن روبه‌رو شد، مسئله رابطه ایران و شوروی بود و نگران‌کننده‌ترین مورد آن روابط تجاری میان دو کشور. رضاشاه که می‌خواست با روس‌ها به توافق برسد و در عین حال انگلیسی‌ها را نیز راضی کند، در ۱۶ خرداد ۱۳۰۵، دولت جدیدی به ریاست مستوفی‌الممالک تشکیل داد که در آن، میان عناصر هواخواه انگلستان و طرفداران اتحاد شوروی توازن برقرار شده بود. وثوق‌الدوله از دوستان نزدیک بریتانیا و رابط میان هیئت‌دولت و سفارت انگلیس، به وزارت مالیه رسید و مشاورالممالک که مورد اطمینان روس‌ها بود، به سمت وزیر امور خارجه منصوب شد. در تمام مدت یک سال رئیس‌الوزرائی مستوفی وزیر امور خارجه بود. مخبرالسلطنه هدایت جانشین مستوفی نیز مشاورالممالک را در کابینه خود در همان سمت ابقاء نمود. در ابتدای ریاست دولت مخبرالسلطنه به علت به‌هم خوردن روابط تجاری ایران و شوروی، دولت وزیر امور خارجه را مامور مذاکره با روس‌ها کرد. مشاورالممالک انصاری در ۲۸ اسفند رهسپار مسکو شد و بی‌درنگ کار خود را در آنجا آغاز کرد. مذاکرات به کندی پیش می‌رفت و مقامات شوروی به سختی بر سر موارد اختلاف دو کشور به توافق می‌رسیدند. با وجود این سرانجام پس از تقریباً شش ماه اقامت در مسکو، مشاورالممالک توانست گفت‌وگوها را به سامان برساند و قرارداد تجاری ایران و شوروی را در ۸ مهر ۱۳۰۶، به امضا برساند. پس از این موفقیت، مشاورالممالک در دولت مخبرالسلطنه هدایت نیز وزیر امور خارجه شد و از ۱۱ خرداد ۱۳۰۶ تا اول تیر ۱۳۰۷، در این سمت به انجام وظیفه پرداخت. چندی در سمت وزیر امور خارجه مذاکرات را دنبال کرد تا اینکه در سال ۱۳۰۷ مجدداً سفیر کبیر ایران در شوروی شد و تا سال ۱۳۰۹ در آن سمت بود، بعد به سمت وزیر مختار ایران در لندن انتخاب گردید. در سفر آخر تیمورتاش به اروپا که برای تجدیدنظر در قرارداد نفت مذاکراتی با سرجان کدمن، رئیس شرکت نفت انجام داد و با شکست مواجه شد، مشاورالممالک با او همکاری داشت. در اواخر سال ۱۳۱۱ که تیمورتاش از وزارت دربار معزول و چندی بعد توقیف گردید، هم‌زمان با این جریان مشاورالممالک نیز به تهران احضار و به جرم اینکه مشروح مذاکرات تیمورتاش با سرجان کدمن را به تهران گزارش نداده، مغبوظ شد. به گفته عبدالحسین مسعودانصاری، فرزند مشاورالممالک، در اواسط تیر ۱۳۱۹، رضاخان مشاورالممالک انصاری را که در سال ۱۳۱۳ بازنشسته شده بود، احضار کرد و به او گفت که «برای من مسلم شده که شما قصوری نکرده و برعکس به این آب و خاک صادقانه خدمت کرده‌اید.» اندکی پس از این دیدار،

میرزا علیقلی انصاری در سمت وزیر امور خارجه در رأس هیئتی به امر احمدشاه، عازم پاریس شد تا در مذاکرات صلح ورسای شرکت کند؛ اما انگلیسی‌ها از ورود آنان جلوگیری کردند. در این هیئت که ریاستش را علی‌قلی خان انصاری، مشاورالممالک، وزیر امور خارجه برعهده داشت، محمدعلی فروغی ذکاءالملک، سیدابوالقاسم خان انتظام‌الملک، رئیس کابینه وزارت خارجه، معین‌الوزاره وزیر سابق فواید عامه و تجارت، آدلف پرینی، مستشار وزارت عدلیه و میرزا عبدالحسین خان انصاری (پسر مشاورالممالک) عضویت داشتند. هیئت با کارشکنی صدراعظم حسن وثوق نتوانست حضور جدی در کنفرانس صلح ورسای داشته باشد.

ملاسعید که بعدها میرزاسعید شد، صادر می‌گردید. بعد از فوت میرزاسعیدعلی خان شیرازی وزیر دول خارجه که در هجدهم ربیع‌الثانی ۱۲۶۸ هـ ق اتفاق افتاد، میرزا سعید از طرف ناصرالدین‌شاه به لقب خانسی و دبیری مہام خارجه یا به اصطلاح امروزی به کفالت آن وزارتخانه منصوب شد و در ربیع‌الثانی ۱۲۶۹ هـ ق رسماً به وزارت خارجه برقرار گردید و بعدها لقب مؤتمن‌الملک یافت. دوره اول وزارت خارجه میرزا سعیدخان مؤتمن‌الملک از سال ۱۲۶۹ تا ۱۲۹۰ هـ ق یعنی بیش از بیست و یک سال طول کشید تا آنکه میرزاحسین خان سپهسالار پس از افتادن از صدارت از طرف ناصرالدین‌شاه به وزارت خارجه منصوب شد میرزاسعیدخان به تولیت آستانه رضوی رفت. در سال ۱۲۹۷ هـ ق پس از عزل سپهسالار بار دیگر مؤتمن‌الملک به وزارت خارجه برگشت و این بار در این مقام بود تا در سن هفتادسالگی در سال ۱۳۰۱ هـ ق در تهران درگذشت. میرزا سعید در انشاء و حسن خط و احاطه بر اشعار عربی و فارسی در عهد خود کم‌نظیر بود. علاوه بر پسرعمو فرزند میرزاسعید نیز وارد دستگاه سیاست خارجی شدند و از میان آنها میرزاحسین خان نایب‌الوزاره شاخص‌تر از همه شد. میرزا پس از گذراندن تحصیلات متداول زمان، وارد وزارت امور خارجه شد و سی سال در آن وزارتخانه مشاغل مهم داخلی و خارجی داشت. در قفقاز کنسول حاج‌طرحان و سرکنسول بادکوبه و مدتی نیز معاون وزارت امور خارجه و سرانجام رئیس محاکمات آن وزارتخانه شد. هنگامی که میرزاصالح‌خان مشیرالدوله در زمان مظفرالدین‌شاه به وزارت امور خارجه منصوب شد، چون با نایب‌الوزاره مناسبات خوبی نداشت، او را از ریاست اداره محاکمات برکنار و خانه‌نشین کرد. وی در سال ۱۳۲۰ هـ ق در تهران از دنیا رفت.

از کنفرانس صلح تا بنای روابط با شوروی

علی‌قلی خان چهارمین فرزند میرزاحسین خان نایب‌الوزاره، که بعدها لقب مشاورالممالک یافت، یکی از شاخص‌ترین اعضای خاندان انصاری است که نخست به‌عنوان وزیر امور خارجه در کنفرانس صلح ورسای در دولت حسن وثوق به ریاست هیئت اعزامی ایران عازم فرانسه برگزیده شد تا دعای ایران را در این کنفرانس مطرح کند که ماموریتی مهم اما ناکام بود و در درجه دوم به‌عنوان سفیرکبیر ایران عازم شوروی شد و پایه گذار روابط ایران با دولت جدید انقلابی شد و منجر به عقد قرارداد مؤدت ۱۹۲۱ میان ایران و شوروی شد؛ قراردادی که ضمن بخشیدن بانک استقراری به ایران، با لغو قراردادهای استعماری دوران روسیه تزاری تا مدت‌ها شمرینی بزرگی برای ایرانیان را رقم زد.

علی‌قلی، در جوانی برای ادامه تحصیل به طرابزون رفت و در مدرسه زوزویت‌های کاتولیک به دانش‌اندوزی پرداخت و از جمله افزون‌بر فراگیری زبان روسی، فرانسوی را نیز چنان آموخت که با روانی به آن سخن می‌گفت و به‌خوبی می‌نوشت. در سال ۱۳۰۵ هـ ق با سمت مترجمی وارد وزارت امور خارجه شد. هنگام تاج‌گذاری نیکلای دوم، امپراطور روسیه، دولت ایران هیئتی را به ریاست شاهزاده عباس‌میرزا ملکا، برای عرض تبریک و شرکت در مراسم تاج‌گذاری به مسکو فرستاد که علی‌قلی خان انصاری یکی از اعضای آن بود. وی که مورد توجه میرزا علی‌اصغر اتابک صدراعظم ایران بود، پس از قتل ناصرالدین‌شاه، امین تذکره خراسان شد. تذکره اوراق رسمی بود که حکم گذرنامه‌های امروزی را داشت و به افرادی که از آذربایجان و خراسان برای کار به روسیه می‌رفتند، فروخته می‌شد. بعدها ۱۴ سال دبیر اول سفارت روسیه در دوره تزاری شد. پس از مشروطیت، کاردار ایران در استانبول شد. بعد از استبداد صغیر به تهران آمد و به مقام مدیرکل و معاونت وزارت امور خارجه منصوب شد. در سال ۱۲۹۴ در کابینه عبدالحسین میرزا فرمانفرما به وزارت خارجه معرفی شد و قریب دو ماه وزیر خارجه بود. در سال ۱۲۹۶ در کابینه مستوفی‌الممالک مجدداً وزیر خارجه گردید. در کابینه بعدی که به ریاست صمصام‌السلطنه تشکیل شد، همچنان وزیر خارجه بود. هنگامی که وثوق‌الدوله برای بار دوم به نخست‌وزیری رسید، وزارت خارجه را به او سپرده و تا اواسط سال ۱۲۹۸ در آن سمت بود. در همین سمت بود که در رأس هیئتی به امر احمدشاه، عازم پاریس شد تا در مذاکرات صلح ورسای شرکت کند؛ اما انگلیسی‌ها از ورود آنان جلوگیری کردند. در این هیئت که ریاستش را علی‌قلی خان انصاری، مشاورالممالک، وزیر امور خارجه برعهده داشت، محمدعلی فروغی ذکاءالملک، سیدابوالقاسم خان انتظام‌الملک، رئیس کابینه وزارت خارجه، میرزاحسین خان معین‌الوزاره وزیر سابق فواید عامه و تجارت، آدلف پرینی، مستشار وزارت عدلیه و میرزا عبدالحسین خان انصاری (پسر مشاورالممالک) عضویت داشتند. هیئت با کارشکنی و عدم همکاری صدراعظم حسن وثوق نتوانست حضور جدی در کنفرانس صلح ورسای داشته باشد. وثوق‌الدوله که در این زمان مشغول مذاکرات پنهانی قرارداد ۱۹۱۹ با انگلیسی‌ها بود، راه را بر مذاکرات این هیئت بست و بریتانیا با این استدلال که حضور مستقل ایران در این کنفرانس با روح مذاکرات

هیئت ایرانی اعزامی به کنفرانس صلح ورسای